

Lokale democratie in en buiten de klas

Verkenkend onderzoek naar het effect van voorlichting en educatie over lokale democratie bij studenten

Onderzoek en Business Intelligence

Gemeente Rotterdam

Colofon

Gemeente Rotterdam, afdeling Onderzoek en Business Intelligence (OBI)

Datum: 18 juli 2018

Auteurs: Martijn Epskamp en Coco de Jongh

Vragen: onderzoek@rotterdam.nl

Samenvatting

In opdracht van de griffie heeft de afdeling Onderzoek en Business Intelligence (OBI) onderzoek gedaan naar ervaringen met verschillende activiteiten voor jongeren op het gebied van lokale democratie. Het gaat om activiteiten georganiseerd door Rotterdamse scholen of de griffie, of door andere organisaties in samenwerking met de scholen en griffie. Het kleinschalige, kwalitatieve onderzoek geeft een eerste (verkenkend) inzicht in de effectiviteit van de verschillende soorten activiteiten als het gaat om het betrekken van jongeren bij de lokale democratie. De centrale vraagstelling voor het onderzoek is als volgt geformuleerd:

Hebben de activiteiten een positieve invloed op de kennis, belangstelling en/of houding van jongeren waarbij ze worden ingezet, ten aanzien van de lokale democratie?

Voor het onderzoek zijn zeven focusgroepen (groeps gesprekken) gehouden met in totaal zo'n tachtig tot negentig studenten van Zadkine, Albeda, het Grafisch Lyceum en de Theaterhavo/vwo over activiteiten waaraan de studenten hebben deelgenomen. Daarnaast is gesproken met zes docenten Burgerschap en Maatschappijleer van Albeda, Zadkine en de Theaterhavo/vwo en met een medewerker van de Stichting Samenwerkende Politieke Jongerenorganisaties Rotterdam.

Het onderzoek laat zien dat er, ook binnen klassen, grote verschillen zijn in de mate waarin studenten belangstelling hebben voor onderwerpen en activiteiten op het gebied van lokale democratie. Daarnaast blijkt dat alle activiteiten, op verschillende manieren, bij minstens een deel van de gesproken studenten een positieve invloed hebben gehad op hun kennis, belangstelling of houding ten aanzien van de lokale democratie. De voorlichting in de klas heeft geleid tot kennisoverdracht. De bezoeken aan het stadhuis en ontmoetingen met politici

hebben bijgedragen aan een duidelijker beeld bij studenten van de praktijk van de lokale democratie. De ontmoetingen met politici hebben studenten ook over politieke partijen en hun standpunten geleerd en bijgedragen aan het gevoel dat gemeente en politiek aandacht voor hen hebben. De oefendebatten hebben studenten geleerd na te denken over hun standpunten en die te formuleren. Ook hebben ze studenten inzicht gegeven in hoe medestudenten over maatschappelijke onderwerpen denken. De politieke markt heeft de studenten in gesprek gebracht met zowel politici als medestudenten. De creatieve opdrachten hebben studenten uitgedaagd om zich in Rotterdam en in maatschappelijke thema's te verdiepen en hebben studenten via hun eigen creativiteit bij de gemeenteraadsverkiezingen betrokken.

In de tabel aan het einde van deze samenvatting zijn, per soort activiteit, de ervaringen van de gesproken studenten, gerealiseerde effecten en een aantal aandachtspunten samengevat. Bij de effecten gaat het om effecten op het gebied van kennis, belangstelling of houding ten aanzien van de lokale democratie. De effecten zijn niet bij alle studenten (in dezelfde mate) bereikt. Het onderzoek geeft geen inzicht in de kwantitatieve impact van de activiteiten.

Uit het onderzoek blijkt, dat de belangstelling van de studenten voor activiteiten en onderwerpen op het gebied van de lokale democratie, samenhangt met hun opleiding en leeftijd en met de eventuele invloed van hun ouders. Daarnaast zien we, dat activiteiten op meer belangstelling kunnen rekenen als ze (inter)actief zijn, als ze aansluiten op de leefwereld van de studenten en als er aansprekende personen bij betrokken zijn die zelf interesse in de studenten tonen.

Ervaringen, effecten en aandachtspunten per soort activiteit		
Voorlichting in de klas		
<i>Ervaring van de studenten</i>	<i>Gerealiseerd effect</i>	<i>Aandachtspunten</i>
Varieert: leerzaam, maar ook saai / rommelig / langdradig, door beperkte (inter)activiteit, relevantie voor niet-Rotterdamers en “klik” van studenten met sprekers.	Kennis en bewustwording over lokale democratie, o.a. wat betreft verkiezingen, soorten partijen, jongerenpartijen en mogelijkheden voor jongeren.	Tijdsduur; interactie; aansprekende onderwerpen; didactisch vaardige en aansprekende sprekers qua leeftijd, leefwereld en taalgebruik.
Bezoeken aan het stadhuis		
<i>Ervaring van de studenten</i>	<i>Gerealiseerd effect</i>	<i>Aandachtspunten</i>
Varieert, afhankelijk van kwaliteit van rondleiding en gidsen, en hoe studenten taalgebruik en gedrag van politici in raadszaal ervaren.	Duidelijker beeld van de praktijk van de lokale politiek, van politici “in actie” en van de plek waar het gebeurt.	Kwaliteit van rondleidingen en gidsen; geduld met de studenten; houd rekening met de indruk die het bijwonen van een raadsdebat kan geven.
Ontmoetingen met politici en de burgemeester		
<i>Ervaring van de studenten</i>	<i>Gerealiseerd effect</i>	<i>Aandachtspunten</i>
Overwegend positief, door enthousiaste benadering en inspirerende verhalen van de politici / burgemeester, door mogelijkheid van interactie en – vooral – door getoonde belangstelling voor de studenten en hun problemen.	Duidelijker beeld van politici en hun werk in de praktijk; kennismaking met (jongeren-) partijen en standpunten; gevoel dat politiek aandacht heeft voor studenten; inspiratie om zich met politiek te bemoeien.	Getoonde belangstelling voor de studenten; interactie; taalgebruik en concreetheid; openheid bij het beantwoorden van vragen; niet inzetten op het winnen van studenten voor de eigen partij.
Oefendebatten		
<i>Ervaring van de studenten</i>	<i>Gerealiseerd effect</i>	<i>Aandachtspunten</i>
Veelal positief door actief en interactief karakter van de activiteit, wedstrijd-element, goede begeleiding en aansprekende onderwerpen.	Kennis van debatregels; ervaring met debatteren, spreken in openbaar en anderen overtuigen; geleerd om stellingen te bedenken; kennis en begrip van andere meningen.	Verschillen in mondigheid en uitdrucksvaardigheid van studenten; felheid van het debat; aansprekende onderwerpen; keuzevrijheid voor standpunten; geduld met de studenten (speelsheid).
De politieke markt (diverse activiteiten waaronder oefendebat en gesprekken met politici)		
<i>Ervaring van de studenten</i>	<i>Gerealiseerd effect</i>	<i>Aandachtspunten</i>
Tamelijk positief over sfeer, actieve (spel)elementen en inhoud, negatief over locatie en organisatie (chaotisch).	Zie “ontmoetingen met politici en de burgemeester” en “oefendebatten”.	Idem, plus organisatorische aspecten.
Creatieve opdrachten (ruimtelijk werk en video / vlog)		
<i>Ervaring van de studenten</i>	<i>Gerealiseerd effect</i>	<i>Aandachtspunten</i>
Varieert, afhankelijk van of werk van de student geselecteerd is en van begeleiding. Een “echte opdrachtgever”, beroep op creativiteit, vrije onderwerpkeuze en vooruitzicht van mogelijke presentatie werk op tentoonstelling / tv motiveert.	Nagedacht en geleerd over de stad en het in het werk behandelde maatschappelijk onderwerp; via eigen creativiteit in aanraking gekomen met politiek en verkiezingen; bij de winnaars veel enthousiasme ook m.b.t. gemeente en politiek.	Het is een uitdagende opdracht voor studenten; zorg voor duidelijke opdracht en goede begeleiding en communicatie op alle momenten; houd rekening met dalende motivatie bij afvallers na selectieronde.

Inhoudsopgave

1 Inleiding	7
1.1 Achtergrond van het onderzoek	7
1.2 Doel van het onderzoek	7
1.3 Onderzoeksmethode	8
1.4 Leeswijzer	8
2 De jongeren	9
2.1 Opleiding, geslacht, leeftijd, woonplaats	9
2.2 Kennis over politiek	9
2.3 Interesse en houding t.a.v. politiek	9
2.4 Kennis van gemeenteraadsverkiezingen	10
2.5 Interesse in gemeenteraadsverkiezingen	11
3 De activiteiten	13
3.1 Voorlichting in de klas	13
3.2 Bezoek aan het stadhuis	14
3.3 Ontmoeting met de burgemeester	14
3.4 Ontmoeting met politici	15
3.5 Oefendebat	16
3.6 Politieke markt	17
3.7 Ruimtelijke werk en video	18
3.8 Het maken van een vlog	19
3.9 Conclusie	20
4 Ervaringen van docenten en SPJO	23
4.1 Docenten	23
4.2 SPJO Rotterdam	24
5 Factoren die interesse beïnvloeden	25

1 Inleiding

1.1 Achtergrond van het onderzoek

Een van de taken van de Rotterdamse griffie is om politiek neutrale publieksvoorlichting te verzorgen op het gebied van de gemeenteraad en verkiezingen. Een belangrijk doel van deze voorlichting is de kennis en belangstelling van Rotterdammers voor de lokale democratie te vergroten. De publieksvoorlichting vindt onder andere plaats via de website van de gemeente Rotterdam en rondleidingen in het stadhuis. In verkiezingstijd, zoals in de aanloop naar de gemeenteraadsverkiezingen van 21 maart 2018, intensificeert de griffie de publieksvoorlichting met onder andere posters, verkiezingskaterns in de stadskrant, inzet van sociale media, beschikbaarstelling van een digitale stemhulp en coördinatie van debatten op RTV Rijnmond.

De griffie schenkt met haar publieksvoorlichting speciale aandacht aan jongeren, vanwege het belang om ook nieuwe generaties bij de lokale democratie te betrekken en omdat uit onderzoek blijkt dat vooral jongeren geneigd zijn af te haken bij gemeenteraadsverkiezingen. De speciale aandacht voor jongeren komt tot uiting in activiteiten rond de verkiezingen en in meer structurele voorlichting en educatie in samenwerking met het mbo en voortgezet onderwijs.

1.2 Doel van het onderzoek

In opdracht van de griffie heeft de afdeling Onderzoek en Business Intelligence (OBI) onderzoek gedaan naar ervaringen met acht soorten activiteiten voor jongeren op het gebied van lokale democratie. Het gaat om activiteiten die georganiseerd zijn door Rotterdamse scholen of de griffie, of door andere organisaties in samenwerking met de scholen en griffie.

Het kleinschalige onderzoek dient een eerste (verkenkend) inzicht te geven in de effectiviteit van de verschillende activiteiten als het gaat om het betrekken van jongeren bij de lokale democratie. De centrale vraagstelling voor het onderzoek is als volgt geformuleerd:

Hebben de activiteiten een positieve invloed op de kennis, belangstelling en/of houding van jongeren waarbij ze worden ingezet, ten aanzien van de lokale democratie?

De vier betrokken scholen zijn Albeda, Zadkine en het Grafisch Lyceum – alle mbo – en de Theaterhavo/vwo. De activiteiten vonden plaats eind 2017 of in de eerste drie maanden van 2018. Het gaat om de volgende soorten activiteiten:

- Voorlichting in de klas
- Bezoeken aan het stadhuis
- Ontmoetingen met de burgemeester
- Ontmoetingen met politici
- Oefendebatten
- Een politieke markt
- Het maken van een ruimtelijk werk en video
- Het maken van een vlog

In dit rapport wordt gesproken over soorten activiteiten, want gelijksoortige activiteiten (zoals oefendebatten in verschillende vormen) worden gezamenlijk behandeld en activiteiten met uiteenlopende onderdelen zijn opgesplitst. Hiervoor is gekozen om een overzichtelijk beeld te krijgen van gelijksoortige activiteiten en niet in herhaling te vallen.

Het onderzoek sluit aan bij inzichten die reeds met onderzoek zijn opgedaan¹ en de aandacht die in de gemeenteraad is gevraagd voor educatie en voorlichting in het Rotterdamse mbo-onderwijs.

Wat spreekt tot jongeren? Over publieksvoorlichting rondom de gemeenteraadsverkiezingen in 2018 die aansprekend is voor de Rotterdamse eerste keer-stemmers van 18 tot en met 21 jaar; Lina A.L. Mulder; bachelorscriptie in opdracht van de Raadsgriffie van Rotterdam en Fontys Academy for Creative Industries; mei 2017.

¹ *Verbetering op komst. Een verkenning naar een effectieve gemeentelijke inzet van communicatiemiddelen voor de opkomst bij lokale verkiezingen; Julien van Ostaaen, Martijn Epskamp, Marc Dols, m.m.v. Sabine van Zuydam; Tilburg University en Gemeente Rotterdam; november 2016.*

1.3 Onderzoeksmethode

Voor het onderzoek zijn zeven focusgroepen (groeps gesprekken) gehouden met studenten: vier met studenten van Zadkine en drie met studenten van Albeda, het Grafisch Lyceum en de Theaterhavo/vwo. Elke focusgroep vond plaats met een andere groep studenten en ging over één of meer activiteiten waaraan de studenten hebben

School en opleiding per focusgroep	
School	Opleiding
Albeda	Beauty & Fashion, Sociaal werk (gemengd)
Grafisch Lyceum	Mediavormgeven
Theaterhavo/vwo	Havo, vwo (gemengd)
Zadkine	Handel
Zadkine	Handel
Zadkine	Kappers (bbl)
Zadkine	Helpende zorg en welzijn

De griffie en scholen hebben in onderling overleg groepen studenten voor het onderzoek geselecteerd, op basis van hun deelname aan een of meer activiteiten, en de focusgroepen gepland en georganiseerd. De onderzoekers hebben daarbij achtergrondinformatie gekregen over de studenten en activiteiten.

De focusgroepen zijn gehouden in de klas tijdens schooltijd. Aan elke focusgroep hebben zo'n tien tot vijftien studenten deelgenomen. In de meeste gevallen kwamen de studenten uit dezelfde klas, soms ging het om studenten uit twee verschillende klassen. De focusgroepen zijn geleid door twee onderzoekers. De onderzoekers maakten hierbij gebruik van een lijst met gesprekspunten en van hulpmiddelen zoals post-its waarop de studenten hun ervaringen met de activiteiten konden schrijven. De focusgroepen duurden elk ongeveer een uur.

In aanvulling op de gesprekken met de studenten, is op het stadhuis een groepsgesprek gehouden met zes docenten Burgerschap en Maatschappijleer van Albeda, Zadkine en de Theaterhavo/vwo die betrokken zijn geweest bij de activiteiten. Daarnaast is een medewerker geïnterviewd van de Stichting Samenwerkende Politieke Jongerenorganisaties Rotterdam (SPJO), een organisatie die bij een deel van de activiteiten betrokken is geweest.

De resultaten van het onderzoek geven inzicht in de ervaringen van de gesproken studenten en docenten met de

activiteiten. Ze zijn niet generaliseerbaar naar studenten of docenten in het algemeen.

1.4 Leeswijzer

De uitkomsten van het onderzoek worden behandeld in vier hoofdstukken.

Hoofdstuk 2 geeft een beeld van de jongeren die deelgenomen hebben aan de focusgroepen. Hierbij wordt ingegaan op hun opleiding en persoonskenmerken en hun kennis en belangstelling voor politiek en verkiezingen.

Hoofdstuk 3 gaat over de verschillende activiteiten die onderwerp zijn van het onderzoek. Per activiteit wordt ingegaan op de ervaringen van de studenten met de activiteit en op het effect van de activiteit op de kennis, belangstelling of houding van de studenten ten aanzien van de lokale democratie.

In hoofdstuk 4 komen bevindingen aan de orde uit de gesprekken met de docenten en de SPJO.

Hoofdstuk 5 behandelt een aantal factoren die, blijkend uit het onderzoek als geheel, van invloed zijn op de belangstelling van de gesproken studenten voor onderwerpen en activiteiten op het gebied van lokale democratie.

2 De jongeren

Dit hoofdstuk geeft een beeld van de jongeren die deelgenomen hebben aan de zeven focusgroepen met studenten. Er wordt ingegaan op hun opleiding en persoonskenmerken en op hun kennis, interesse en houding ten aanzien van de politiek en verkiezingen.

2.1 Opleiding, geslacht, leeftijd, woonplaats

De jongeren zijn studenten van Albeda (mbo), het Grafisch Lyceum (mbo), Zadkine (mbo) en de Theaterhavo/vwo. De mbo-studenten volgen verschillende soorten opleidingen op niveau 2 tot en met 4: Helpende zorg en welzijn, Handel, Beauty en Fashion, Sociaal werk, Kappersopleiding (BBL) en Mediavormgeving. Op de Theaterhavo/vwo is gesproken met zowel havoleerlingen als enkele vwo-leerlingen.

Eén van de zeven groepen bestond bijna geheel uit jongens en drie andere (vrijwel) uitsluitend uit meisjes. In de andere drie groepen was sprake van een meer evenwichtige mix. De mix van jongens en meisjes hangt samen met het type opleiding.

In de groepen zaten zowel studenten die bij de verkiezingen in maart 18 jaar of ouder waren, als jongere studenten die in maart nog niet voor de gemeenteraad mochten stemmen. In de groep havo/vwo leerlingen was de gemiddelde leeftijd jonger.

Een aanzienlijk deel van de gesproken studenten woont niet in Rotterdam en komt er ook niet vandaan. In twee groepen woont (bijna) geen enkele student in Rotterdam.

Alle gesproken studenten volgen in het kader van hun opleiding het vak Burgerschap of Maatschappijleer, waarin onderwerpen als democratie, politiek en verkiezingen aan bod komen. De activiteiten die in de focusgroepen zijn besproken zijn in alle gevallen georganiseerd door of in samenwerking met docenten van deze vakken.

2.2 Kennis over politiek

Uit de focusgroepen blijkt dat de studenten over het algemeen wel enige kennis hebben van politiek en de lokale democratie. Ze weten bijvoorbeeld dat er een gemeenteraad is waar politici met elkaar debatteren over zaken die de stad aangaan en ze kunnen verschillende politieke partijen noemen. Sommige studenten zijn op de hoogte van bepaalde standpunten van politieke partijen.

Een belangrijk deel van de kennis hebben de studenten opgedaan bij vakken Maatschappijleer of Burgerschap op school. Daarnaast zijn er studenten die kennis opdoen door nieuws te volgen of door met hun ouders over politiek of maatschappelijke thema's te spreken. Nieuwsbronnen die sommige studenten volgen zijn nu.nl, YouTube, PowNews, RTL Nieuws, RTL Late Night, Opsporing Verzocht en Hart van Nederland. Studenten die nieuws volgen doen dit onder andere om te weten wat er in de wereld of om hen heen gebeurt.

Er zijn ook studenten die nooit naar nieuws kijken en/of bij wie politiek thuis geen gespreksonderwerp is.

De Stichting Samenwerkende Politieke Jongerenorganisaties Rotterdam (SPJO, zie hoofdstuk 4) gaat er bij haar activiteiten vanuit dat jongeren op scholen over onderwerpen als lokale politiek en gemeenteraad geen basiskennis hebben, omdat de onderwerpen normaal gesproken niet of slechts summier op school worden behandeld. De ervaring van de SPJO is dat het bij de jongeren inderdaad aan basiskennis ontbreekt, zowel bij mbo studenten als bij leerlingen van havo en vwo klassen.

2.3 Interesse en houding t.a.v. politiek

De mate van interesse voor politiek verschilt sterk van student tot student. Binnen alle focusgroepen zijn er studenten die (redelijk) veel en die weinig of geen interesse hiervoor hebben. Sommige studenten zeggen politiek belangrijk te vinden, anderen vinden politiek saai en praten er niet over.

Als wordt doorgevraagd wat de studenten precies interessant of belangrijk vinden en waarom, noemen ze specifieke maatschappelijke thema's die bij hen leven, zoals discriminatie of starterswoningen, of partijen waar ze een uitgesproken mening over hebben. Over zulke onderwerpen, en over onderwerpen die in hun lessen uitgebreid aan de orde zijn gekomen, zoals het referendum over de Sleepwet (Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten), wordt door sommige studenten ook wel eens onderling met elkaar gesproken. De interesse van studenten wordt niet alleen aangewakkerd door lessen en activiteiten op school, maar soms ook door ouders of leeftijdgenoten, die bijvoorbeeld veel enthousiasme tonen voor een bepaalde partij. Enkele studenten geven blijk van een intrinsieke belangstelling voor politiek. Een studente merkt bijvoorbeeld op: "Ik had altijd wel interesse in bepaalde dingen met politiek, waar je zelf wat aan hebt, niet over wegen, maar over geldzaken, onderwijs, daar verdiep ik me altijd wel in."

Verschillende studenten ervaren afstand tussen jongeren en de politiek. Volgens hen zijn jongeren te weinig in de politiek vertegenwoordigd en zijn politici en politieke partijen zich onvoldoende bewust van de leefwereld van jongeren. Daarnaast spreekt uit de opmerkingen van sommige studenten een gebrek aan vertrouwen in de politiek. Ze zeggen dat partijen hun beloften niet nakomen, dat de politiek zich te goed voordoet (met mooie woorden probeert de overtuigen), dat politici niet luisteren of dat partijen onvoldoende duidelijkheid geven over hun plannen.

De SPJO merkt bij haar activiteiten dat vrijwel geen enkele jongere iets met politiek zegt te willen doen, maar dat dit ook komt door twijfel over of ze het kunnen.

Volgens de docenten die in het onderzoek zijn gesproken, hebben veel mbo studenten een ongeïnteresseerde en ongemotiveerde houding als het gaat om zaken rond politiek en lokale democratie. Dit komt doordat zij vaak geen relatie zien tussen deze onderwerpen en hun eigen leven. Over thema's die een duidelijk verband hebben met hun eigen leven hebben zij vaak wel een uitgesproken mening. De kunst is de studenten te laten ervaren dat er een relatie is tussen enerzijds wat hen bezighoudt en anderzijds de samenleving en de politiek, om hen te leren een vertaalslag te maken. Dat kan alleen door oprechte nieuwsgierigheid in wat de studenten bezighoudt.

Bij mbo studenten speelt volgens de docenten ook dat zij vaak niet gewend zijn om betrokken te worden. Zij hebben

vaak te horen gekregen dat ze iets niet kunnen, dat ze bepaalde dingen beter over kunnen laten aan anderen. Dat geeft hen het gevoel dat ze er niet bij horen en uit zich in tegendraads gedrag en een ongeïnteresseerde houding. Dit kan worden doorbroken door de studenten te laten participeren, door ze te laten meedenken en eigenaarschap te geven.

Bij de studenten van de Theaterhavo/vwo gaat het om een ander soort populatie. Deze studenten zijn vaker geïnteresseerd, stellen meer vragen en zijn gemakkelijker tot discussie te bewegen. Ook voor deze groep geldt echter, dat het belangrijk is de lesstof betekenis te geven door dicht bij de leerling te beginnen en vanuit daar de koppeling te maken met abstracte onderwerpen als politiek en verkiezingen. Vooral (jonge) havo leerlingen hebben vaak nog moeite om zich in deze onderwerpen in te leven.

2.4 Kennis van gemeenteraadsverkiezingen

Alle deelnemers aan de focusgroepen waren vóór de gemeenteraadsverkiezingen van maart 2018 van deze verkiezingen op de hoogte. Zij hebben immers allemaal, in de periode voor de verkiezingen, deelgenomen aan lessen en activiteiten waarin de verkiezingen zijn behandeld. Ook het feit dat er gestemd kon worden over de Sleepwet en – in Rotterdam – voor gebiedscommissies was bij veel studenten bekend via informatie van school.

De studenten zijn in ieder geval op hoofdlijnen bekend met hoe gemeenteraadsverkiezingen in hun werk gaan. Ze weten bijvoorbeeld dat er politieke partijen zijn met verschillende standpunten, dat volwassenen bij de gemeenteraadsverkiezingen hun stem kunnen uitbrengen voor een partij en dat partijen met meer stemmen, meer mogelijkheden hebben om hun standpunten te verwezenlijken. Verschillende studenten blijken daarnaast te weten dat er bij de verkiezingen voor de gebiedscommissies gestemd kon worden vanaf 16 jaar.

Uit opmerkingen van studenten blijkt dat kennis over de verkiezingen op bepaalde punten ontbreekt. Een student denkt bijvoorbeeld dat de stemmen van 16 en 17-jarigen voor de gebiedscommissies niet echt tellen. Een andere student vraagt in de focusgroep naar de uitslag van het referendum over de Sleepwet. Sommige studenten, uit verschillende focusgroepen, denken dat je stem naar de grootste partij gaat als je niet stemt.

2.5 Interesse in gemeenteraadsverkiezingen

Sommige studenten vinden het interessant te weten wat de standpunten zijn van partijen en na te gaan welke partij bij hen past (al dan niet met behulp van digitale stemwijzers). Ook zijn er studenten die het leuk vinden naar debatten tussen politici te kijken als die er heftig aan toe gaan. Er zijn studenten die met hun ouders praten over de verkiezingen: ze vragen hun ouders wat die gaan stemmen of van een bepaald onderwerp vinden. Een minderjarige student werd door zijn vader meegenomen met stemmen en zegt dat indrukwekkend te hebben gevonden.

Verscheidende studenten die nog niet mogen stemmen, zouden dat wel willen doen. Sommige minderjarige studenten zeggen dat ze zich pas in de verkiezingen gaan verdiepen wanneer ze mogen stemmen. Anderen weten niet of ze zouden gaan stemmen. Een student merkt op dat het haar niet zoveel zegt en dat men er bij haar thuis niet zo mee bezig is.

Van de studenten die in maart mochten stemmen, heeft een aanzienlijk deel dit gedaan. Als reden om te stemmen noemen deze studenten: ik vind het interessant, een partij heeft een standpunt dat ik belangrijk vind, ik wil me bemoeien met de maatschappij ("het gaat toch ook om mij, de maatschappij"), ik wil mijn stem laten horen omdat dat hier mag (en in andere landen niet), het moest van mijn vader ("hij denkt dat zijn stem veel uitmaakt"). Er zijn ook studenten gaan stemmen op een partij om te voorkomen dat een andere partij de grootste zou worden. In groepen waar de Sleepwet uitgebreid in de les of in een debat is behandeld, leefde het referendum relatief sterk.

Door studenten genoemde redenen om niet te stemmen zijn: geen tijd, drukke dag, mijn hoofd stond er niet naar, ik was op vakantie, het interesseert me niet, ik vind het niet belangrijk, ik houd me nooit bezig met politiek, mijn familieleden stemmen ook niet, het gaat niet over onderwerpen die ik belangrijk vind, ik stem alleen voor de landelijke verkiezingen want die vind ik belangrijker.

3 De activiteiten

Dit hoofdstuk behandelt de acht soorten activiteiten op het gebied van lokale democratie waarover met de studenten in de focusgroepen is gesproken. Aan de orde komen de ervaringen van de studenten met de activiteiten en de effecten van de activiteiten op de kennis, belangstelling en houding van de studenten ten aanzien van de lokale democratie. Achtereenvolgens worden de volgende soorten activiteiten behandeld:

- Voorlichting in de klas
- Bezoeken aan het stadhuis
- Ontmoetingen met de burgemeester
- Ontmoetingen met politici
- Oefendebatten
- Een politieke markt
- Het maken van een ruimtelijk werk en video
- Het maken van een vlog

3.1 Voorlichting in de klas

Drie van de zeven groepen studenten met wie in de focusgroepen is gesproken, hebben in de klas voorlichting gekregen van de Stichting Samenwerkende Politieke Jongerenorganisaties Rotterdam (SPJO) of van adviesbureau Perron14 over de gemeenteraadsverkiezingen en andere zaken op het gebied van politiek. (De gemeente/griffie was hiervoor opdrachtgever van Perron14.) In sommige gevallen werd de voorlichting gevolgd door een oefendebat. Het oefenen met debatteren wordt behandeld in paragraaf 3.5. Het onderstaande heeft alleen betrekking op de voorlichting.

Ervaringen

De studenten hebben de voorlichting verschillend ervaren. Sommigen vonden de voorlichting (best) leuk of interessant, omdat zij er meer door te weten kwamen over de gemeentepolitiek, verkiezingen, partijen of mogelijkheden voor jongeren in de politiek.

Ook sommige docenten hebben ervaren dat studenten de voorlichting waardeerden, omdat deze werd gegeven door leeftijdgenoten waarmee de studenten zich konden identificeren.

Vanuit de studenten is er ook veel kritiek gegeven op de voorlichting. De activiteit is als saai en niet motiverend bestempeld, vanwege de inhoud of omdat de studenten vooral moesten luisteren. Sommige studenten vonden dat de voorlichting te lang duurde, dat er te veel informatie werd gegeven en dat de voorlichting te veel overkwam als een poging om studenten over te halen lid te worden van een politieke partij. Studenten zeggen dat de sprekers te krampachtig hun best deden om zich met hen te identificeren, juist te veel probeerden les te geven, door elkaar spraken waardoor het rommelig werd, te selectief over bepaalde partijen spraken, of geen antwoorden konden geven op inhoudelijke vragen. Een docente vertelt, dat de jonge voorlichters bij haar klas erg hun best deden, maar dat het merkbaar was dat ze didactische vaardigheden misten en dat het door hun taalgebruik en duidelijk andere achtergrond (hoogopgeleid) niet goed lukte om de aansluiting met haar klas te maken.

De SPJO ervaart dat de jongeren in de klas nukkig kunnen zijn, maar dat ze zich vaak netjes gedragen en betrokkenheid tonen. Volgens de SPJO is het belangrijk dat de voorlichting niet te lang duurt, er geen moeilijke woorden worden gebruikt en dat er gebruik wordt gemaakt van aansprekend thema's en voorbeelden, waarin de jongeren zich kunnen inleven. De SPJO heeft gemerkt dat jongeren bij de voorlichting onder andere benieuwd zijn naar wat er met hun stem bij verkiezingen wordt gedaan.

Effect

De voorlichting heeft bijgedragen aan kennis en bewustwording bij studenten over de lokale democratie en hun rol daarin. Studenten herinneren zich onder andere dat ze bij de voorlichting gehoord hebben over linkse en rechtse politiek, over waar en hoe je kan stemmen, over dat er dat voorjaar drie verschillende verkiezingen waren (gemeenteraad, gebiedscommissies, referendum over de Sleepwet)

en dat je in Rotterdam ook voor een gebied mag stemmen als je jonger bent dan achttien (iets dat verschillende studenten positief zeggen te vinden). Ook informatie over jongerenpartijen, dat er voor jongeren kansen zijn in de politiek en hoe je je als jongere met de gemeente en de politiek kunt bezighouden was voor sommigen nieuw. Een student vertelt: “Ik wist er van tevoren niet zo heel veel over. Daarvoor moest ik helemaal niets van stemmen hebben, nu denk ik daar wel bewuster over na.” Een ander hoorde bij de voorlichting voor het eerst over de gebiedscommissies en dat je daarvoor vanaf 16 jaar mag stemmen: “Dat heb ik toen ook gedaan. Vond ik leuk dat dat kon.” Een student merkt op: “Soms dan zie ik wel eens iets en dan denk ik, hé, dat werd besproken in het gastcollege.”

De informatie blijft niet bij alle studenten even goed hangen. Sommigen is het bijvoorbeeld niet bijgebleven hoe ze zich als jongeren kunnen inzetten voor de politiek. Een student zegt niets te hebben gehoord wat hij nog niet wist. Studenten die buiten Rotterdam wonen vonden een deel van de informatie niet relevant, bijvoorbeeld omdat ze in hun eigen gemeente niet voor een gebiedscommissie konden stemmen. Een student zegt: “Ik weet eigenlijk niets meer van die les, vandaar dat ik het zo saai vond, denk ik.”

3.2 Bezoek aan het stadhuis

Drie groepen studenten zijn met hun klas op het stadhuis geweest, waar ze een rondleiding kregen, een debat in de gemeenteraad bijwoonden, een ontmoeting hadden met raadsleden en/of zelf een oefendebat hadden. Het ontmoeten van raadsleden en zelf oefenen met debatteren wordt behandeld in de paragrafen 3.4 en 3.5.

Ervaringen

De ervaringen van de studenten met bezoeken aan het stadhuis zijn wisselend. Sommige studenten vonden het bezoek leuk of interessant. Ze vonden het leuk om het stadhuis een keer van binnen te zien (“waar je normaal nooit komt”), om over de geschiedenis van het stadhuis te horen, of simpelweg om met de klas eens in een andere omgeving te zijn. Studenten vonden het interessant of leerzaam om te zien hoe het er aan toe gaat op het stadhuis en hoe politici tijdens het raadsdebat argumenteerden. Een student merkt op: “Je ziet beter wat ze doen en kunt daarvoor ook beter een oordeel geven.” Een ander viel het op dat de politici niet alleen maar zaten te ruziën. Een groepje

had een leuke, enthousiaste gids (bode) die hen rondleidde.

Andere studenten vonden het bezoek niet leuk of te langdradig. Sommige studenten konden het raadsdebat niet goed volgen door voor hen moeilijk taalgebruik of doordat de behandelde onderwerpen hen niets zeiden. In een andere groep waren studenten in negatieve zin verbaasd dat raadsleden tijdens de raadsvergadering niet leken op te letten en veel op hun mobiele telefoon keken (“het leek wel een kleuterklas”). Waar een groep goede ervaringen had met een gids, had een andere juist de ervaring dat hun gids de rondleiding afraffelde, omdat hij onterecht meende dat de studenten niet geïnteresseerd waren. Een student zegt dat het bezoek voor haar niets nieuws was omdat ze al eerder in het stadhuis was geweest.

Effect

Het bezoek aan het stadhuis was voor studenten leerzaam omdat ze een (duidelijker) beeld kregen van hoe het er in de lokale politiek in de praktijk aan toe gaat en van de plek waar het gebeurt. Voor verschillende studenten was het een verrassende ervaring. Het bijwonen van een raadsvergadering maakte sommige studenten duidelijk dat het er in de politiek gewoner of minder serieus aan toe gaat dan zij dachten. Dat bracht voor sommigen de politiek dichterbij, anderen werden hierdoor juist teleurgesteld. De manier waarop de studenten op het stadhuis behandeld zijn is in belangrijke mate bepalend voor het gevoel dat ze aan het bezoek hebben overgehouden. Ook de docenten hebben wat dat betreft verschillende ervaringen. Sommigen vertellen dat hun studenten via een interessante rondleiding hebben kunnen kennis maken met het gebouw, met de sfeer in de raadzaal en met hoe het er bij raadsvergaderingen aan toe gaat. Daar tegenover staat een ervaring dat een rondleiding niet erg interessant was en geen meerwaarde had.

3.3 Ontmoeting met de burgemeester

Twee groepen hebben een ontmoeting gehad met de burgemeester, de ene in het kader van een gastles (in een “College Tour” setting), de andere toen de burgemeester de tentoonstelling kwam openen waarop zij het resultaat van hun creatieve opdracht mochten exposeren.

Ervaringen

De ontmoeting met de burgemeester wordt door de studenten overwegend gewaardeerd. Sommigen, waaronder studenten die zelf met de burgemeester hebben gepraat of hem vragen konden stellen, zijn zelfs bijzonder enthousiast over de activiteit. De positieve waardering komt enerzijds doordat studenten de burgemeester inspirerend vinden, met een boeiend verhaal over hoe hij in het gemeentebestuur kwam en over zijn achtergrond, waarin sommige studenten zich herkennen. Dat de burgemeester een bekend persoon is, roept bij sommige studenten een gevoel van herkenning op en maakt de politiek voor hen menselijker. Anderzijds waarderen studenten de ontmoeting omdat de burgemeester tijd voor hen (als mbo-studenten) heeft gemaakt en interesse in hen heeft getoond (en in hun werk, in het geval van de tentoonstelling). Een studente merkt op het prima te vinden dat de vragen voor de gastles van tevoren werden uitgekozen: “Ik heb liever dat ik gewoon kan zitten en kan luisteren en m'n eigen mening kan vormen zonder dat ik gepusht word.”

Negatieve opmerkingen over de ontmoetingen gaan over het wachten op de burgemeester, of over dat hij weer snel weg moest. Een deelnemer aan het gastcollege zegt dat hij door het lange wachten totaal gedemotiveerd was en het college niet interessant vond. Een student die bij de tentoonstelling was denkt dat de burgemeester alleen kort langs kwam omdat het in zijn agenda stond en dat hij niet echt geïnteresseerd was.

Effect

In het gastcollege heeft een aantal studenten op een voor hen inspirerende wijze een persoonlijk beeld gekregen van de burgemeester en kunnen horen over het werk van een burgemeester in de praktijk. Daarnaast hebben de ontmoetingen studenten het gevoel gegeven dat er vanuit de gemeente aandacht voor hen is en dat zij en het mbo serieus worden genomen.

3.4 Ontmoeting met politici

Twee groepen studenten hebben een raadslid in de klas ontmoet en drie hebben op de politieke markt van Zadkine gesproken met vertegenwoordigers van politieke jongerenorganisaties. Daarnaast hebben sommige studenten politici ontmoet of aan het werk gezien bij een bezoek aan het stadhuis.

Ervaringen

Een groep BBL'ers (Beroepsbegeleidende Leerweg) is opvallend enthousiast over haar ontmoeting met een raadslid in de klas. Het raadslid gaf volgens de studenten goede informatie, kon goed vertellen en was een boeiend persoon met een persoonlijk verhaal over hoe hij bij de politiek betrokken was geraakt. De studenten waarderen het dat het raadslid met hen het gesprek aanging, vragen aan hen stelde en naar hen luisterde. In de bijeenkomst hebben de studenten en het raadslid gesproken over dingen die de studenten bezighouden, zoals over hoe je een woning kan huren en over het probleem dat de studenten met hun beperkte loon geen reiskostenvergoeding krijgen voor hun wekelijkse reis naar school. Het raadslid heeft tips gegeven en informatie over hoe de studenten problemen die ze ervaren bij de gemeente kunnen aankaarten.

Andere studenten hebben eveneens goede ervaringen gehad met raadsleden die ze hebben gesproken. Hieruit blijkt dat de studenten een open en geïnteresseerde houding, de mogelijkheid om vragen te stellen en duidelijke uitleg waarderen.

Ook over de gesprekken met jongerenpartijen op de politieke markt hebben studenten veel positieve opmerkingen gemaakt: de jonge politici waren vrolijk en enthousiast om te vertellen, je kon goed het gesprek met ze aangaan, ze luisterden goed, het was goed dat het jongeren waren (want die begrijpen je beter) en het was boeiend om de verschillende standpunten en doelen van de partijen te horen. Een studente geeft als voorbeeld, dat een partij vooral wilde inzetten op goedkopere woningen, en een andere partij vooral op nieuwe woningen, en dat zij daarop bedacht dat zij het met het ene standpunt meer eens was dan met het andere.

Negatieve ervaringen in relatie tot de raadsleden en jonge politici gaan onder andere over taalgebruik, duidelijkheid en eerlijkheid. Sommige studenten vonden het taalgebruik te moeilijk of onbegrijpelijk. Politici waren volgens studenten te vaag in hun verhaal of antwoorden, onvoldoende concreet met hun standpunten of te “politiek correct” en sommige politici draaiden om zaken heen (zoals om een vraag over waarom een partij niet wil samenwerken met andere). Een student vertelt dat hij een vraag stelde aan een raadslid: “Hij begon over totaal iets anders. Het is niet erg als ze er geen verstand van hebben, maar dat moeten ze dan gewoon toegeven.”

De SPJO deelt de ervaring van studenten dat politici soms niet concreet genoeg zijn of geen duidelijke antwoorden geven aan jongeren en zij stelt dat vertegenwoordigers van politieke jongerenpartijen dat over het algemeen beter doen.

Een ander punt van kritiek is dat sommige politici teveel probeerden om studenten te overtuigen op hen te stemmen, in plaats van goede informatie te geven. Sommige studenten vonden een ontmoeting met een politicus saai, bijvoorbeeld omdat de partij in kwestie hen niet interesseerde.

Effect

Bij sommige studenten hebben hun ontmoetingen met politici bijgedragen aan een duidelijker beeld van politici, bijvoorbeeld dat het jonge mensen kunnen zijn met vergelijkbare interesses als zij. Ook hebben sommigen via ontmoetingen met politici iets (meer) geleerd over politieke partijen of jongerenpartijen en hun standpunten. Daarnaast hebben ontmoetingen bijgedragen aan het idee dat er vanuit de politiek en gemeente aandacht is voor de studenten. Bij sommige studenten is het beeld van politici als mensen met wie zij zich niet kunnen identificeren gebleven.

De BBL'ers die zo enthousiast waren over hun ontmoeting met een raadslid in de klas, zijn hierdoor geïnspireerd om een petitie te starten waarmee ze hun probleem met reiskosten willen aankaarten. Ze hebben hun probleem bij twee jongerenpartijen aanhangig gemaakt en ze hebben andere BBL-opleidingen benaderd voor de petitie. Ook willen ze spreektijd vragen bij de onderwijscommissie van de gemeente. Dit opmerkelijke vervolg is mede te danken aan de aanjagende invloed van de docent en de voortrekkersrol van een van de studenten. Hoewel de meeste studenten de ontmoeting met het raadslid waardeerden en interessant vonden, is het niet iets dat ze thuis nog uitgebreid hebben besproken. De studenten kunnen zich ook niet meer goed herinneren wat de inhoud was van de Powerpoint presentatie van het raadslid. Wel heeft de ontmoeting met het raadslid sommige studenten het idee gegeven dat ze zelf naar de gemeente toe kunnen stappen.

3.5 Oefendebat

Studenten uit vijf focusgroepen hebben ervaring opgedaan met debatteren in een oefendebat, ofwel op school (in de klas of op de Politieke Markt van Zadkine) ofwel op het stadhuis. Hierbij debatteerden de studenten met andere

studenten. Verschillende oefendebatten werden begeleid door de Stichting Samenwerkende Politieke Jongerenorganisaties Rotterdam (SPJO).

Ervaringen

Veel studenten hebben positieve opmerkingen gemaakt over het debatteren. Ze vonden het leuk om met elkaar te discussiëren, standpunten te verdedigen, te proberen anderen te overtuigen, te horen hoe anderen over onderwerpen denken of te ervaren hoe een debat in zijn werk gaat. Voor een aantal debatten mochten klassen zelf onderwerpen kiezen, wat ze waardeerden omdat ze op die manier konden discussiëren over iets dat hen aanspreekt en waar ze een mening over hebben (zoals straatintimidatie). Er is ook gedebatteerd over de Sleepwet, wat flinke discussie opleverde. De docenten hebben ook positieve ervaringen met de oefendebatten: de (jonge) begeleiders deden het goed, studenten bleken goed in staat om zelf onderwerpen te kiezen, de studenten ervoeren hoe het was om aan een debat deel te nemen en zij leerden basisregels voor het debatteren, zoals naar anderen luisteren en anderen laten uitpraten.

Niet alle studenten waren enthousiast over het debatteren. Een student ziet liever politici debatteren; ze heeft geen behoefte zelf een debat aan te gaan. Een ander zegt niet voldoende politieke kennis te hebben om te debatteren. Sommige studenten vonden het niet leuk dat ze een standpunt kregen toebedeeld om te verdedigen, in plaats van dat ze een eigen standpunt mochten kiezen. Ook een opdracht om in een debat een fictieve partij te spelen werd niet door iedereen gewaardeerd; studenten hadden het leerzamer gevonden zich te verdiepen in bestaande partijen en hun standpunten. Verder vond niet iedereen de sfeer bij de debatten prettig. Er werden grenzen opgezocht, er werd soms doorgedramd of beledigd en sommige studenten maakten van het debat teveel een wedstrijd (naar de mening van anderen). Een student merkt op: "Sommige mensen zien geen verschil tussen ruzie en debat."

Het debatteren in de raadzaal op het stadhuis werd door sommige studenten spannend gevonden. Ze vonden het spannend om in een microfoon te praten, hun mening te geven of negatieve reacties te krijgen. Anderen vonden dat er in de raadzaal te serieus werd gedaan, dat de voorzitter dreigde om studenten uit de zaal te sturen als ze niet stil waren en dat dat niet reëel is voor een eerste bezoek aan het stadhuis met zoveel jongeren. Studenten vertellen over

hoe anderen zich niet serieus gedroegen tijdens het bezoek; iemand ging zingen in een microfoon, een ander vroeg de voorzitter of het wat sneller kon. Volgens een docent was het juist leerzaam voor de studenten om te leren dat een voorzitter streng dient te zijn om een debat in goede banen te kunnen leiden.

De SPJO heeft de ervaring dat de oefendebatten levendig zijn, met goede stellingen en goede argumenten. Het zelf bedenken van stellingen en het noemen van argumenten is voor de jongeren soms moeilijk. De SPJO signaleert, op verschillende schoolniveaus, grote verschillen tussen studenten als het gaat om debatvaardigheden en retoriek. Ook zijn er vaak grote verschillen tussen mondige en stille leerlingen. De ervaring is dat gedurende debatten, stille jongeren meer gaan zeggen en dat de debatvaardigheden van de deelnemers verbeteren.

Effect

Heel wat studenten vonden de debatten leerzaam, omdat ze leerden hoe debatteren werkt, leerden om stellingen te bedenken of leerden anderen te overtuigen. Verschillende studenten zeggen dat ze door argumenten van anderen zijn beïnvloed: dat die hen aan het denken hebben gezet, dat ze stil stonden bij dingen waar ze nooit over nadachten, dat ze anderen beter begrepen of dat ze meer begrip voor de problemen van een ander kregen. Sommigen zijn in een debat van mening veranderd. Dat gold vooral voor debat over de Sleepwet, waarbij studenten die in eerste instantie vóór waren, van standpunt veranderden door voor hen nieuwe argumenten. Voor studenten die het debatteren op het stadhuis spannend vonden, was het een leerzame ervaring om de spanning te overwinnen. Ze vonden het van tevoren of in het begin spannend, maar uiteindelijk viel het hen mee en durfden ze wat meer te zeggen. Enkele studenten hebben mede door hun debatervaring, meer aandacht geschonken aan de politiek tijdens de verkiezingen in maart. Er zijn ook studenten op wie het debatteren weinig of geen invloed heeft gehad. Zo zegt er een: "Ik dacht er niet meer over na, het interesseert me niet echt." En een ander: "Als ik het ergens niet mee eens ben, dan ga ik er echt niet over nadenken, dan blijf ik bij die mening."

3.6 Politieke markt

De politieke markt was een activiteit die op 19 en 20 maart 2018 plaatsvond op Zadkine. De markt was georganiseerd

door docenten van de school. Medewerkers van de griffie waren aanwezig als gast bij de politieke markt. De SPJO was ook aanwezig en betrokken bij de organisatie van de politieke markt. Op de politieke markt konden studenten deelnemen aan verschillende workshops, waaronder debatteren, stemmen, stellingen met standpunten, eigen politieke partij opzetten en politiek kwartet.

Ervaringen

Volgens de docente die de leiding had over de organisatie, hebben de studenten via de workshops spelenderwijs kennisgemaakt met politiek. De gesproken studenten oordelen in het algemeen tamelijk positief over de sfeer en inhoud van de markt en negatief over de locatie en organisatorische aspecten. Studenten hebben gezegd dat de workshops "best leuk" waren, dat ze de markt leerzaam vonden, dat er goede informatie voor jongeren was en dat het een leuke manier was om jongeren te betrekken bij de politiek. De sfeer op de markt was goed, het was gezellig, de muziek (rappers, dj) was leuk en het was leuk dat klassen gemixt werden. Een student merkt op dat het bezoek aan de markt leuker was dan lessen volgen, omdat het even iets anders was. Een ander waardeert dat het een actieve ochtend was. De organisatie van de markt was chaotisch. Niet alle studenten waren bekend met het gebouw, omdat ze normaal gesproken op een andere locatie les krijgen. Eerst moesten ze het gebouw zien te vinden, en wanneer ze er aankwamen, wisten ze niet waar ze heen moesten. Studenten moesten wachten tot ze met activiteiten konden beginnen ("gaan we nog wat doen?"). De markt was erg druk, met veel mensen en te grote groepen in kleine ruimtes. Het was warm en er waren weinig stoelen. Mensen liepen door de workshops heen. Zoals een student opmerkte: "Het leek op een echte markt." Enkele studenten geven duidelijk te kennen dat ze er weinig aan vonden. Een student merkt op: "Ik werd er niet warm of koud van, het interesseert me gewoon niet".

Hieronder wordt ingegaan op ervaringen met specifieke onderdelen van de markt.

Marktkraampjes met politieke jongerenpartijen

De ontmoetingen met jonge politici zijn behandeld in paragraaf 3.4. In het geval van de politieke markt vonden deze plaats in een marktcontext: bij verschillende kraampjes moesten de studenten (voor een stempel op een strippenkaart) gesprekken aangaan met vertegenwoordigers van politieke jongerenpartijen. Ze kregen daarbij opdrachten, bijvoorbeeld achterhalen wat de uitgangspunten zijn van

een bepaalde partij. Studenten waardeerden het, dat ze door de opzet van een markt met kraampjes, zelf konden bepalen met welke partij ze een gesprek wilden aangaan. De studenten kregen een lijstje met vragen mee die ze moesten stellen, wat hen aanzette om meer vragen te stellen over dingen die ter sprake kwamen. Sommige studenten misten op de markt partijen of lijsttrekkers waarmee ze in discussie hadden willen gaan. Minder geïnteresseerde studenten vroegen bij de kraampjes gewoon om een stempel.

Debatteren

Dit is behandeld in paragraaf 3.5.

Strippenkaart

De studenten moesten bij de kraampjes stempels verzamelen op een strippenkaart. Dit was volgens sommige studenten een stok achter de deur: zij zouden niet langs alle kraampjes zijn gegaan als het geen verplichting was. Anderen vonden het verplichte karakter van de markt juist jammer en onnodig. Het gaf ook het gevoel van tijdsdruk; je moest zoveel doen in korte tijd. Sommigen hadden behoefte aan meer tijd bij de kraampjes.

Spellen

Er waren op de markt twee spellen - een bingo en een kwartet spel - waarbij spelenderwijs standpunten van politieke partijen de revue passeerden. Studenten vonden de spellen (wel) leuk, vanwege het competitieve element, voor de gezelligheid, of voor de afwisseling.

Klaagmuur en vertegenwoordiger leerlingenraad

Studenten konden op een zogenaamde klaagmuur melden wat ze anders zouden willen zien op school (dit had niet zozeer betrekking op de gemeente of de politiek). Studenten hebben hierop onder andere geschreven, dat ze kortere roosters en meer pauzes willen. Een student heeft op de markt gesproken met iemand van de leerlingenraad, over positieve en negatieve zaken met betrekking tot de school. De studenten zouden het goed vinden als de school met een reactie komt op de klachten op de klaagmuur, maar betwijfelen of er een komt.

Effect

Studenten hebben op de markt voor hen nieuwe partijnamen gehoord, en zijn meer te weten gekomen over bepaalde partijen. Ook de jongerenorganisaties van politieke partijen waren voor sommigen nieuw. Bepaalde politieke standpunten waren nieuw voor studenten. Zo hoorde iemand dat een partij auto's wil weren uit de binnenstad en bezoekers van Rotterdam met het ov naar het centrum wil vervoeren.

Sommige studenten vonden het leerzaam om op de markt te horen hoe andere studenten over bepaalde onderwerpen denken. Studenten zijn van mening veranderd over de sleepwet, mede naar aanleiding van wat zij hoorden op de politieke markt (maar ook door het vak Burgerschap, waarbij een heel lesuur aan de sleepwet gewijd was). Door de uitlatingen van een partij besloot een student niet op die partij te stemmen, omdat hij het betreffende onderwerp niet belangrijk vond. Een student die niet gestemd heeft, zou dat bij de volgende verkiezingen wel willen doen, mede na wat hij op de markt geleerd heeft over een partij. Een ander zegt juist dat hij al vóór de politieke markt wist dat hij ging stemmen.

De spellen op de markt waren volgens de studenten wel leuk maar niet leerzaam. Een student merkt op over de kwartetkaarten: "Er stond wel informatie op, maar je bent zo bezig met winnen dat je er niet echt op let. Een student stelt dat de markt een goed instrument is om jongeren te betrekken bij de politiek.

3.7 Ruimtelijke werk en video

In de aanloop naar de gemeenteraadsverkiezingen kregen studenten van het Grafisch Lyceum de opdracht van de Griffie om een ruimtelijk werk te maken over een maatschappelijk thema en een video van één minuut over het werk te maken. Een deel van de werken en video's is vervolgens geëxposeerd op een tentoonstelling in het stadhuis, die door de burgemeester werd geopend. De studenten kregen eerst een algemene briefing van een docent, daarna volgende uitleg over de opdracht door de Griffie, waarbij de studenten vragen konden stellen.

Ervaringen

Het motiveerde de studenten dat het een opdracht betrof voor een echte opdrachtgever en dat hun werken in het stadhuis geëxposeerd zouden worden. De opdracht was

voor hen ook interessant omdat deze goed aansloot bij hun opleiding en voor het opbouwen van een portfolio. Wel nam bij sommige studenten de motivatie af toen hen duidelijk werd dat niet alles geëxposeerd zou worden.

Studenten vonden de opdracht leuk omdat ze zelf een (actueel) maatschappelijk onderwerp mochten kiezen en uitdagend vanwege de ervaren vrijheid. Sommigen voelden zich beperkt in hun creatieve vrijheid door regels die voor de opdracht werden meegegeven, bijvoorbeeld dat geen politici mochten worden afgebeeld. Anderen vonden het juist logisch dat een opdrachtgever bepaalde eisen kan stellen en dat de gemeente een brede doelgroep wil aanspreken en rekening wil houden met gevoeligheden.

De studenten ervoeren veel miscommunicatie tussen hen en de Griffie omtrent de opdracht. Er waren wel regels/specificaties waaraan de opdracht moest voldoen, maar het precieze doel van de opdracht werd hen pas laat duidelijk. Het kwam over alsof de gemeente nog zoekende was, want tijdens de opdracht werd deze veranderd. Er was onduidelijkheid over de mate waarin het ruimtelijk werk dan wel de video centraal moest staan en over of er alleen of in duo's moest worden gewerkt (omdat er anders teveel werken zouden zijn). Vragen aan de opdrachtgever konden soms alleen via-via worden gesteld en antwoorden werden soms niet naar alle studenten gecommuniceerd. De uitleg van de opdracht was volgens studenten te beperkt. Een student stelt dat ook communicatie vanuit de docenten onduidelijk was.

Voor de opdracht stond een doorlooptijd van circa zeven weken, wat gebruikelijk is voor dergelijke opdrachten op het Grafisch Lyceum. Desondanks vonden sommige studenten dit te lang duren om gemotiveerd te blijven.

De expositieruimte is door studenten heringericht omdat zij deze in eerste instantie als klein of volgepropt ervoeren. Studenten waardeerden het dat de burgemeester de tentoonstelling kwam openen (zie paragraaf 3.3), dat er promotie plaatsvond via sociale media en dat er journalistieke belangstelling was voor de tentoonstelling. De griffie en de burgemeester hebben met hun optreden uitgestraald belang te hechten aan het mbo. De studenten zijn wel zeer ontstemd over de verslaglegging van de expositie door RTL op televisie; volgens de studenten werden zij daarbij, door selectief knipwerk, onterecht afgeschilderd als stereotypedomme en ongeïnteresseerde MBO-ers.

Effect

Het uitvoeren van de creatieve opdracht heeft sommige studenten een beter beeld gegeven van Rotterdam. Een student vertelt dat de opdracht haar heeft laten nadenken over de stad en wat er speelt, anders dan wat ze zelf meemaakt. Een ander heeft, door zich voor de opdracht in de stad te verdiepen, ontdekt dat er buiten het centrum ook hele andere wijken zijn (rustige wijken, probleemwijken) met diverse soorten mensen (ouderen, gezinnen). Verschillende studenten hebben door de activiteit wat geleerd over politiek. Ook heeft een student wat geleerd over de functie van de gemeente en over waarop ze zou willen stemmen. Een student vertelt trots dat zij het met haar vader over de opdracht heeft gehad en dat die het er weer met zijn collega's over heeft dat zijn dochter een opdracht voor de gemeente doet. Een ander heeft zich tijdens de opdracht afgevraagd of zij iets in de politiek wil: "nu wil ik dat nog niet. Maar ik heb er wel over nagedacht: zou ik dat willen?"

Twee studenten merken op dat de creatieve opdracht hen niets nieuws heeft geleerd over politiek. Een andere student zegt dat ze geen enkele interesse heeft in politiek en dat haar beeld van de politiek – waar ze naar eigen zeggen best veel over weet – ook niet veranderd is door de opdracht. Voor haar was de opdracht gewoon: zeg maar wat ik moet maken, ik maak het.

3.8 Het maken van een vlog

In opdracht van de gemeente Rotterdam en RTV Rijnmond hebben studenten van de Theaterhavo/vwo een aantal vlogs gemaakt over een maatschappelijk onderwerp, waarvan er drie aan de vooravond van de gemeenteraadsverkiezingen vertoond zijn in het tv-programma Koorts. Eerst hebben studenten van vier klassen scripts geschreven en ingeleverd bij RTV Rijnmond, waarna de studenten met de best beoordeelde scripts de gelegenheid hebben gekregen om, begeleid door RTV Rijnmond, hun scripts uit te werken in vlogs. De studenten mochten zelf een maatschappelijk onderwerp kiezen voor hun vlog. Enkele studenten zijn in de Koorts uitzending aan het woord geweest.

Ervaringen

De ervaringen van de studenten met de opdracht zijn beïnvloed door de selectie van scripts en vlogs; voor studenten van wie de vlog werd uitgezonden, was de opdracht leuker dan voor studenten waarvan de vlog niet werd gekozen of

die hun script niet in een vlog mochten uitwerken. De studenten in de focusgroep zijn allen geselecteerd voor het maken van een vlog, maar niet van allen is de vlog uitgezonden. De meesten vonden het een leuke of interessante opdracht, omdat ze er hun creativiteit in kwijt konden en al doende bezig waren met een maatschappelijk verschijnsel, de standpunten van politieke partijen of een ander aspect van politiek.

Voor de studenten was het maken van een vlog een flinke uitdaging. Een duo wilde mensen op straat interviewen, maar vond weinig mensen bereid om mee te doen. Een ander duo vond het moeilijk iets origineels te bedenken en overeenstemming te bereiken. Weer een ander duo wilde een tafeltje in de Markthal neerzetten en daar met mensen in gesprek gaan, maar durfde dat toch niet aan en koos voor interviews in winkels. De meeste gesproken studenten waren uiteindelijk tevreden over hun vlogs, al vonden ze het jammer dat die maar twee minuten mochten duren.

De meningen verschillen over of er voldoende tijd was voor het maken van de vlogs. Ook over de begeleiding en informatievoorziening door RTV Rijnmond zijn de meningen verdeeld. Sommigen vinden dat de zender goede uitleg gaf en goed bereikbaar was voor hulp, maar er is ook veel kritiek. Volgens de studenten spraken begeleiders elkaar tegen over wat een (goede) vlog was en bekritiseerden ze het werk van de studenten op aspecten waar hun eigen vlogs ook te wensen overlieten. Er moesten op korte termijn veranderingen worden doorgevoerd, bij het editen waren er technische problemen en van één duo raakte RTV Rijnmond materiaal kwijt. Ook werden vlogs ongevraagd door de zender aangepast en werd een vlog uitgesloten omdat bij nader inzien het onderwerp in verband kon worden gebracht met een politieke partij. Studenten die een vlog hadden gemaakt kregen pas laat of niet te horen of hun vlog zou worden uitgezonden en een student kreeg zijn vlog pas na anderhalve week van de zender terug, terwijl hij deze moest inleveren voor Maatschappijleer.

Studenten vonden het interessant om het debat in de tv-uitzending bij te wonen, maar wel jammer dat ze niet mee mochten debatteren.

Effect

Naast wat de studenten geleerd hebben over het maken van vlogs, hebben sommigen wat geleerd over het onderwerp van hun vlog of over politiek. Een student zegt een duidelijker beeld van leven in armoede te hebben gekregen door er praktisch mee bezig te zijn geweest. Een ander

kwam erachter hoe verschillende mensen over de samenleving denken. Een student voelde zich door de opdracht meer betrokken bij de politiek.

Sommige studenten vonden de opdracht wel leerzaam voor wat betreft het maken van een vlog, maar hebben weinig geleerd over het onderwerp van de vlog of over politiek. Een student zegt wel iets wijzer te zijn geworden over het onderwerp maar niet over politiek. Een ander zegt dat de vlogs er niet voor hebben gezorgd dat hij meer betrokken is.

Twee studenten vertellen dat zij met hun ouders hebben gesproken naar aanleiding van de opdracht. De ene student was live in de Koorts uitzending en heeft daarna een debat gehad met haar ouders over het standpunt van een partij. De andere heeft wel kort verteld over het maken van de vlog, maar deze uiteindelijk niet aan zijn ouders laten zien.

Volgens de betrokken docent was de opdracht een gelegenheid om, aanvullend op zijn lessen Maatschappijleer, het onderwerp van de verkiezingen tot leven te brengen en de betrokkenheid bij de studenten te vergroten. De docent is van mening dat een creatieve opdracht als deze niet geschikt is voor het overbrengen van kennis over politiek of burgerschap.

3.9 Conclusie

Dit hoofdstuk heeft een beeld gegeven van hoe de studenten de verschillende soorten activiteiten hebben ervaren en van wat de activiteiten voor invloed hebben gehad op hun kennis, interesse, en houding op het gebied van lokale democratie.

De activiteiten zijn zeer divers van aard en hebben uiteenlopende effecten gehad. De voorlichting in de klas heeft geleid tot kennisoverdracht. De bezoeken aan het stadhuis en ontmoetingen met politici hebben bijgedragen aan een duidelijker beeld bij studenten van de praktijk van de lokale democratie. De ontmoetingen met politici hebben studenten ook over politieke partijen en hun standpunten geleerd en in sommige gevallen bijgedragen aan het idee dat de politiek aandacht voor hen heeft. De oefendebatten hebben studenten geleerd na te denken over hun standpunten en die te formuleren. Ook hebben ze studenten inzicht gegeven in hoe medestudenten over maatschappelijke onderwerpen denken. De politieke markt heeft de studenten in gesprek gebracht met zowel politici als medestudenten.

De creatieve opdrachten hebben studenten uitgedaagd om zich in Rotterdam en in maatschappelijke thema's te verdiepen en hebben studenten via hun eigen creativiteit bij de gemeenteraadsverkiezingen betrokken.

De centrale vraag voor het onderzoek is, of de verschillende activiteiten een positieve invloed hebben op de kennis, belangstelling of houding van jongeren waarbij ze worden ingezet, ten aanzien van de lokale democratie. Uit het onderzoek blijkt dat alle activiteiten minstens enige positieve invloed hebben gehad op de kennis, belangstelling of houding van de studenten die aan de focusgroepen hebben deelgenomen. Hoe groot die invloed is, of hoe groot die invloed kan zijn bij andere groepen studenten, kan op basis van dit onderzoek niet worden bepaald.

Omdat de activiteiten verschillende soorten effecten hebben (bijvoorbeeld, ontmoetingen met politici leren studenten over de standpunten van partijen, oefendebatten stimuleren studenten na te denken over hun eigen standpunten), is niet zozeer de vraag interessant welke activiteit het beste werkt, maar hoe de activiteiten elkaar goed kunnen aanvullen, en hoe ze een goede aanvulling kunnen zijn op reguliere lessen Burgerschap/Maatschappijleer. Waar de lessen sterk gericht zijn op kennisoverdracht, gaan de activiteiten die in het onderzoek zijn behandeld, vooral over het ervaren en beleven van aspecten van politiek en burgerschap. Door studenten lessen aan te bieden in combinatie met verschillende soorten activiteiten, kunnen studenten vanuit verschillende invalshoeken met de lokale democratie en maatschappelijke thema's in aanraking worden gebracht. De docenten met wie in het kader van het onderzoek is gesproken, zijn van mening dat het aanbieden van extra activiteiten naast lessen Burgerschap/Maatschappijleer, kan helpen om studenten meer bij de lokale democratie te betrekken.

4 Ervaringen van docenten en SPJO

Behalve met studenten is in het onderzoek gesproken met docenten Burgerschap en Maatschappijleer en met een jonge medewerkster van de Stichting Samenwerkende Politieke Jongerenorganisaties Rotterdam (SPJO) over hun ervaringen met de activiteiten. De resultaten van de gesprekken zijn deels verwerkt in andere hoofdstukken. Hieronder wordt specifiek ingegaan op de gesprekken met de docenten en de SPJO.

4.1 Docenten

Op het stadhuis is een groepsgesprek gehouden met zes docenten Burgerschap en Maatschappijleer van Albeda, Zadkine en de Theaterhavo/vwo. Het gaat om docenten die actief betrokken zijn geweest bij de in het onderzoek behandelde activiteiten. Er is gesproken over onder meer de drijfveren van de docenten, de kenmerken van studenten, de ervaringen van de docenten met de verschillende activiteiten, de meerwaarde van de activiteiten en de hoeveelheid uren die de docenten beschikbaar hebben voor lessen. Ook hebben de docenten adviezen gegeven voor de gemeente voor wat betreft het betrekken van jongeren bij de lokale democratie.

Drijfveren van de docenten

De docenten is gevraagd naar de drijfveren voor hun inzet om studenten via lessen en activiteiten in aanraking te brengen met de lokale democratie. De docenten wijzen daarbij op het belang van politiek en maatschappelijk bewustzijn onder jongeren, het belang om jongeren bewust te maken van democratische waarden, van waarden als diversiteit en gelijkheid en het idee dat hun keuzes invloed hebben, en van het belang om het denken in extremen en wij-zij denken tegen te gaan. De docenten stellen dat door de lokale democratie aandacht te geven op school, interesse voor het onderwerp kan worden aangewakkerd en het onderwerp bespreekbaar kan worden gemaakt, ook voor studenten die er van huis uit niets over meekrijgen en voor studenten die wel geïnteresseerd zijn, maar er vanwege groepsdruk niet voor uit durven komen.

Via lessen en activiteiten kunnen studenten ook bekend worden gemaakt met mogelijkheden om politiek of maatschappelijk actief te worden, bijvoorbeeld door hen kennis te laten maken met jongerenpartijen. De docenten vertellen dat via bezoeken aan het stadhuis, ontmoetingen met politici en oefendebatten, de lokale democratie tastbaar kan worden gemaakt voor studenten, in het bijzonder voor studenten die weinig hebben met abstracte zaken en sterk op relaties gericht zijn. Dergelijke activiteiten kunnen ook bijdragen aan een gevoel bij studenten dat er vanuit de gemeente en politiek interesse voor hen is en dat ze gewaardeerd worden.

Meerwaarde van de activiteiten

De docenten denken dat de activiteiten die in dit onderzoek worden behandeld, meerwaarde hebben of kunnen hebben voor het betrekken van studenten bij de lokale democratie. De activiteiten kunnen helpen om dat wat studenten in lessen Burgerschap of Maatschappijleer leren, tot leven te brengen. Activiteiten zoals een bezoek aan het stadhuis, een debat, het maken van een vlog of het bezoek van een raadslid blijven studenten bij (meer dan een reguliere les). De aandacht voor politiek en lokale democratie via lessen en activiteiten heeft er bij sommige studenten toe geleid dat zij actief zijn geworden op het gebied van politiek. Zo zijn studenten bijvoorbeeld actief geworden in een wijkraad, gaan helpen met stemmen tellen, gestart met een petitie of zich bezig gaan houden met het idee van een maatschappelijke dienstplicht. Het precieze effect van een specifieke activiteit op de belangstelling of het gedrag van studenten is echter lastig te bepalen. De meerwaarde van de activiteiten zit in de samenhang met andere activiteiten en lessen Burgerschap of Maatschappijleer, waar meer nadruk ligt op kennisoverdracht.

Tijd voor Burgerschap en Maatschappijleer

Tussen de scholen zijn er grote verschillen in de hoeveelheid tijd die beschikbaar is voor de vakken Burgerschap en Maatschappijleer. Op de Theaterhavo/vwo is relatief veel tijd hiervoor beschikbaar en is aandacht voor politiek een

vast onderdeel van de lesstof en van het examen. De gesproken docenten van Albada hebben twee jaar om groepen studenten in het vak Burgerschap te onderwijzen. De docenten van Zadkine hebben hiervoor maar één jaar, wat naar hun oordeel te weinig is om voldoende impact te kunnen hebben op de studenten.

Adviezen

De docenten is gevraagd welke adviezen zij hebben voor de gemeente Rotterdam voor wat betreft de inzet om jongeren bij de lokale democratie te betrekken. De docenten wijzen daarbij op het belang van naar jongeren luisteren, met hen in gesprek gaan en hen een actieve rol geven waarbij ze hun ideeën en standpunten kunnen laten horen. Daarnaast noemen ze het belang van structurele, continue aandacht vanuit de gemeente en de lokale politiek voor jongeren via het onderwijs; aandacht moet er niet alleen zijn rond verkiezingstijd, maar ook op andere momenten. Een docente merkt op dat democratie iets is dat elke generatie zich eigen moet maken en dat dat best moeite mag kosten.

4.2 SPJO Rotterdam

De Stichting Samenwerkende Politieke Jongerenorganisaties Rotterdam (SPJO) is in 2017 opgericht door politiek actieve jongeren met als doel te laten zien dat de politieke jongerenpartijen in Rotterdam kunnen samenwerken en op een politiek neutrale manier de politiek dichterbij jongeren kunnen brengen. Dit doet de SPJO onder andere via gastlessen, rollenspellen, brainstormactiviteiten en debattrainingen voor jongeren op scholen. Daarbij ligt de inhoudelijk focus op de Rotterdamse gemeentepolitiek en de werking van de gemeenteraad. De SPJO ziet de activiteiten in de eerste plaats als middelen om contact te maken met jongeren. Ze wil daarbij ook jongeren van verschillende opleidingsniveaus verbinden.

Voor de contacten met scholen en jongeren maakt de SPJO gebruik van het netwerk van de griffie: scholen en de griffie bespreken de mogelijkheden voor activiteiten en de griffie schakelt daarop de SPJO in om de activiteiten vorm te geven en uit te voeren. De SPJO heeft daarnaast ook rechtstreekse contacten met jongeren en docenten.

De gesproken medewerker van de SPJO ervaart dat docenten enthousiast zijn over de activiteiten van de SPJO en zij krijgt ook bedankjes van jongeren. Zij is van mening dat het de medewerkers van de stichting goed afgaat om

contact te maken met jongeren, omdat zij dezelfde taal spreken als de jongeren, duidelijk communiceren, met de jongeren meedenken en vrijer kunnen praten dan politici. Wel vindt ze dat er verbetering mogelijk is.

De medewerker van de SPJO denkt dat de activiteiten van de stichting nuttig zijn en hoopt dat het werk van de SPJO kan worden doorgezet en uitgebreid met voldoende ondersteuning. Ze is tevreden over de communicatie met de griffie en over hoe de griffie de rol van schakel tussen de SPJO en scholen invult. De medewerker vindt het belangrijk dat de SPJO een website krijgt zodat het makkelijker wordt voor docenten om de stichting rechtstreeks te bereiken.

5 Factoren die interesse beïnvloeden

In alle focusgroepen zitten studenten met veel en studenten met weinig belangstelling voor onderwerpen en activiteiten op het gebied van lokale democratie. Grofweg kunnen we de studenten in drie groepen verdelen:

- 1) een kleine minderheid die vanuit zichzelf al behoorlijk geïnteresseerd en gemotiveerd is om meer te weten te komen en maar een klein zetje in de rug nodig heeft om meer betrokken te raken;
- 2) een groep met weinig intrinsieke motivatie die met de juiste activiteiten kan worden gemotiveerd;
- 3) een groep die geen interesse toont en ook niet te motiveren lijkt om zich te verdiepen in politiek of maatschappelijke thema's.

In dit laatste hoofdstuk behandelen we een aantal factoren die, blijkend uit het onderzoek als geheel, van invloed zijn op de belangstelling van de studenten voor onderwerpen en activiteiten op het gebied van lokale democratie.

Opleiding

Zowel opleidingsniveau als opleidingsrichting lijken invloed te hebben – of in ieder geval samen te hangen – met de belangstelling van de studenten voor politiek en maatschappij. De leerlingen van de Theaterhavo/vwo leken gemiddeld meer vertrouwd met politiek en met het praten over maatschappelijke thema's dan de mbo-studenten. Die indruk is zowel gebaseerd op wat de leerlingen hebben verteld als op hun houding en taalgebruik. Ook de studenten Sociaal werk leken bovengemiddeld geïnteresseerd in de politiek en de activiteiten waaraan zij hebben deelgenomen. Zelf gaven zij aan dat maatschappelijk bewustzijn en kennis van politiek relevant is voor hun opleiding en toekomstige werk. Bij de opleidingen Beauty & Fashion en Handel leken minder studenten vanuit zichzelf geïnteresseerd in politiek of maatschappij, al moet gezegd worden dat er ook daar opvallende uitzonderingen waren.

De groep van het Grafisch Lyceum was uitzonderlijk in de zin dat er enerzijds zeer betrokken studenten in zaten en anderzijds studenten die zich leken te willen afzetten tegen de maatschappij.

Dat er tussen studenten binnen de afzonderlijke focusgroepen duidelijke verschillen bestaan in belangstelling voor politiek en maatschappelijke thema's, maakt duidelijk dat opleiding in dit verband zeker niet allesbepalend is. Dat is een belangrijke constatering, ook met het oog op het stigma dat mbo-studenten nogal eens lijken te ervaren als het om hun opleidingsniveau gaat. In verschillende focusgroepen met mbo'ers hebben studenten verteld dat zij vanwege hun opleidingsniveau vaak minder serieus genomen worden en dat er van hen minder wordt verwacht als het gaat om maatschappelijke en politieke betrokkenheid.

Woonplaats

Veel studenten van de Rotterdamse mbo opleidingen wonen niet in Rotterdam en komen er alleen voor school. Het is belangrijk hier rekening mee te houden bij het organiseren van activiteiten voor studenten op het gebied van lokale democratie. Teveel aandacht tijdens activiteiten voor zaken die alleen betrekking hebben op Rotterdam (bijvoorbeeld voor de gebiedscommissies) kan ertoe leiden dat studenten van buiten Rotterdam afhaken.

Leeftijd

Ook de leeftijd en levensfase van studenten kan invloed hebben op hun belangstelling voor onderwerpen en activiteiten rond de lokale democratie. Minderjarige studenten kunnen informatie of activiteiten rond verkiezingen als weinig relevant ervaren omdat ze nog niet mogen stemmen. Een oefendebat over starterswoningen is interessanter voor studenten die erover denken om uit huis te gaan, dan voor studenten die voorlopig nog bij hun ouders willen blijven wonen.

Ouders

Er gaat een grote invloed uit van ouders op de kennis, houding en interesse van studenten ten aanzien van de politiek en maatschappij. Deze indruk uit de focusgroepen is bevestigd door de docenten. Verschillende studenten die met enthousiasme spreken over gevolgde activiteiten, de politiek of maatschappelijke onderwerpen, hebben het ook met hun ouders over deze zaken gehad. Sommige studenten worden door hun ouders aangespoord om zich in politiek of verkiezingen te verdiepen. Verschillende studenten die weinig belangstelling tonen voor politiek, geven juist als argument dat hun familie er ook geen interesse in heeft, of dat er thuis nooit over gesproken wordt.

Duur van activiteiten

De belangstelling van studenten voor een activiteit neemt af als de activiteit lang duurt. Verschillende studenten hebben gezegd dat ze (aspecten van) activiteiten te lang vinden duren. De onderzoekers merkten in de focusgroepen dat de aandacht van de studenten vaak na ongeveer drie kwartier verslapt.

(Inter)activiteit

Studenten vinden het vaak leuker als een activiteit actief en interactief is; zitten en luisteren doen ze al veel op school. Zoals een docente opmerkt: “studenten willen doen, beleven.” Gesprekken voeren, zoals in de focusgroepen, vinden sommige studenten leuk, bijvoorbeeld omdat ze dan ideeën en meningen van anderen horen, maar er zijn ook studenten die niet houden van veel gepraat (over onderwerpen als politiek) en die liever iets fysieks doen. Studenten hebben ook geopperd dat activiteiten interessanter kunnen worden gemaakt door meer gebruik van beelden (visualisaties), mobiele telefoons en andere moderne hulpmiddelen.

Aansluiting op de leefwereld

Voor de belangstelling van studenten voor activiteiten, is het van belang dat voor deze activiteiten onderwerpen worden gekozen die aansluiten bij de leefwereld van de studenten. De studenten zijn, over het algemeen, meer geneigd politiek te associëren met oude mannen in zwarte pakken als het gaat om abstracte zaken of zaken die (nog) niet op hen van toepassing zijn, zoals aow, koopwoningen of globalisering. Wanneer het gaat over concretere of voor hen relevantere onderwerpen zijn ze meer geneigd om betrokken te raken. De studenten hebben verschillende van

zulke onderwerpen genoemd: onderwijs, studiefinanciering, schoolgeld, schulden, reiskostenvergoeding (voor BBL-studenten), openbaar vervoer, rechten als werknemer (in het vak waarvoor de student wordt opgeleid), uitgaan, horeca, veiligheid, discriminatie, straatintimidatie, tienermoeders en woningen voor starters of studenten. Overigens hebben sommige studenten ook onderwerpen genoemd die blijk gegeven van een bredere maatschappelijke betrokkenheid, bijvoorbeeld armoede onder ouderen, het milieu en de verkeersplannen voor de Coolsingel. Voor de betrokkenheid van studenten kan het verstandig zijn hen zelf een onderwerp voor een activiteit te laten kiezen.

Aansprekende personen en wederzijdse belangstelling

Raadsleden, gidsen, debatleiders en andere personen die een rol spelen bij activiteiten voor studenten, kunnen grote invloed hebben op hoe de studenten de activiteiten ervaren. Voor het succes van de activiteiten is het belangrijk dat iemand boeiend kan vertellen en weet waar hij of zij het over heeft, maar ook dat de persoon in kwestie een persoonlijk verhaal heeft waar de studenten zich in kunnen inleven. Het kan een voordeel zijn als iemand (net als de studenten) jong is, maar minstens zo belangrijk is dat hij of zij belangstelling toont voor de studenten en een prettige sfeer weet neer te zetten. Studenten lijken het niet te waarderen als iemand heel streng of serieus doet, of uitstraalt dat hij of zij hen wel even komt vertellen hoe het zit. Het ergert studenten ook als ze het gevoel krijgen dat de anderen als ongeïnteresseerd beschouwd of hen niet voor vol aanziet (als “typische mbo-ers”). Studenten willen gehoord en serieus genomen worden. Uit een ervaring met een raadslid in de klas, blijkt dat iemand die de juiste snaar bij studenten weet te raken, hen kan enthousiasmeren en zelfs activeren.

Wedstrijdelementen

Wedstrijdelementen kunnen helpen om studenten voor een activiteit te motiveren. Dat blijkt vooral uit de ervaringen met oefendebatten waarbij studenten konden proberen om elkaar te overtuigen en uit de ervaringen met de creatieve opdrachten waarbij alleen de beste werken van studenten in aanmerking kwamen voor een plek op een tentoonstelling of in een televisieprogramma. Voor de creatieve opdrachten gold wel dat de motivatie bij studenten kelderde zodra ze wisten dat hun werk niet was geselecteerd.

Communicatie

Bij meer complexe activiteiten die plaatsvinden over een langere periode, is goede communicatie met de studenten vanuit de gemeente en andere betrokken partijen van belang om de studenten gemotiveerd te houden. Dit blijkt uit de ervaringen met de creatieve opdrachten die zijn uitgevoerd door studenten van het Grafisch Lyceum en de Theaterhavo/vwo.

Verplichting

De meeste deelnemers aan de focusgroepen gaven niet de indruk, dat zij op vrijwillige basis in hun vrije tijd zouden willen deelnemen aan activiteiten op het gebied van politiek of maatschappelijke thema's. Een aantal studenten heeft expliciet gezegd, activiteiten te hebben gevolgd omdat ze verplicht waren. Voor het betrekken van deze studenten bij de lokale democratie moeten verplichte lessen en activiteiten op school dan ook niet onderschat worden.

Kennis voor een sterk Rotterdams beleid

Onderzoek en Business Intelligence is een afdeling binnen de gemeente Rotterdam. De afdeling verzamelt informatie en doet onderzoek voor het maken en uitvoeren van beleid door de gemeente Rotterdam. Het onderzoek gaat over onderwerpen als: gezondheid, zorg, onderwijs, re-integratie, demografie, ruimtelijke ordening, economie en veiligheid. Soms is de gemeentelijke organisatie het onderwerp, vaker gaat het over de stad en haar bewoners. Het doel is steeds om met deze verzamelde kennis het beleid en de bedrijfsvoering van de gemeente te verbeteren.

Gemeente Rotterdam